

הודעת מועצת הארכיונים בעניין חשיפת תיקי הארכיון

6 באוגוסט 2017

בסוף יוני השנה הודיע המשנה ליועץ המשפטי לממשלה עו"ד רז נזרי לגנז המדינה ד"ר יעקב לזוביק, שבדיקה ופתיחה של חומר ארכיוני ייעשו על-ידי מוסד המדינה שהפקיד אותו בארכיון ולא על-ידי עובדי הארכיון. בכך דרש היועץ המשפטי לקיים את הוראת תקנת חוק הארכיונים, אף שבפועל עובדי הארכיון מבצעים את העבודה כבר שנים רבות ואין ברוב הגדול של מוסדות המדינה עובדים העוסקים בכך. המדובר בנוהג ותיק, פומבי ומוכר שעל פיו נהגו בעשרות השנים האחרונות בחשיפת רוב החומר הארכיוני.

מועצת הארכיונים העליונה, גוף סטטוטורי שחבריו מונו על-ידי ראש הממשלה, מתריעה כי הנחיה זאת מסכנת באופן משמעותי את עבודת הארכיון, עלולה למנוע בפועל ממידע רב להגיע לציבור כראוי במדינה דמוקרטית ולשתק בפועל את המחקר. תוצאה כזו גם עומדת בסתירה לחוק הארכיונים עצמו. במדינה דמוקרטית ברירת המחדל צריכה להיות פתיחת החומרים לעיון, וסגירתו – החריג. כיום למעלה מ-90% מהמסמכים הבלתי-מסווגים שאמורים היו לפי גילם להיות זה מכבר פתוחים לעיון, טרם נבדקו ואינם פתוחים, ובמקום שתתרחש חשיפה מסיבית יזומה בהתאם לכמותם המצטברת והצורך הגובר, הליך החשיפה מצטמצם ברובו לתיקים שהוזמנו לעיון. העברת הבדיקה למוסדות המפקידים תאט מאוד את קצב הפתיחה ותמנע מן האזרחים לעיין בהם תוך פרק זמן סביר.

אנו סבורים כי יש למצוא פתרונות ראויים לטווח הקצר ולטווח הארוך: חוק הארכיונים אשר נחקק ב-1955 הוא חוק חשוב, המעגן את זכותו של כל אדם לעיין בחומר הארכיוני המופקד בארכיון. עם זאת, הוא זקוק – יחד עם התקנות שהותקנו מכוחו – לעדכונים מהותיים. עד שהחוק והתקנות ישונו, אנו סבורים שהגופים המפקידים יכולים, בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה, להסמיק את הגנז לבצע את חשיפת החומר הארכיוני הלא-מסווג בהתאם לכללים המקצועיים הנאותים, כפי שהיה נהוג זה עשרות שנים. הגנז עומד בראש גוף מקצועי נטול פניות, המחוייב מעצם תפקידו להעמדת חומר ארכיוני לרשות הציבור.

על החתום: חברי מועצת הארכיונים
(רשימת החותמים להלן)

חברי המועצה:

גב' כרמלה אבנר
פרופ' גד אלגזי
אילנה אלון, ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון
ד"ר תהילה אלטשולר, המכון הישראלי לדמוקרטיה
דוד אמיתי, האיגוד הישראלי לארכיונאות ומידע
יוחאי בן-גדליה, הארכיון המרכזי לתולדות העם היהודי
ד"ר חיים גרטנר, יד ושם
השופטת דליה דורנר, מועצת העיתונות בישראל
גב' מיכל הנקין, ארכיון העיר חיפה
אורן ויינברג, הספרייה הלאומית
ד"ר יעקב לזוביק, גנז המדינה
פרופ' אריה נאור
פרופ' קרין נהון
יגאל סתרי, הארכיון הציוני המרכזי
ד"ר אהרון עזתי, ארכיון יד טבנקין
ראובן פינסקי, משרד ירושלים והמורשת
שירית קייסן, משרד התרבות והספורט
סילביה קרפיוקו, ראש ענף ארכיון המדעי, רשות העתיקות
ד"ר סילויה שנקולבסקי-קרול